

krščanskega sveta umrjeta kmalu po zmagi oba junaka za kugo. Na Hrvaškem je že poprej umrl ban Peter Talovac, sin glasovitega bana in junaka Matka Talovca, hudega protivnika grofov celjskih. V teh groznih medsebojnih borbah ginejo najodličnejše obitelji hrvaške in ogrske, zemljo hrvaško pa trgajo Benečani od Zadra do Kotora, tako da ostane le še majhen košček v hrvaških rokah; na obmejna mesta ob Vrbasu in Uni pa so že udarjali Turki z vso silo. Moč Babonićev-Blagajev in Kurjakovićeve pada, raste pa sila Frankopanov in Zrinjskih. Nelepići in Talovci pa so v tem času popolnoma propali. Hrvaški velikaši niso imeli prave narodne samosvesti, a tudi požrtvovalnosti za napredek svojega naroda niso poznali. Ravno tako niso znali urediti svoje zemlje ter obnoviti samostalnosti naroda in hrvaške države. Le v enem so bili kasneje složni vsi, namreč v obrambi krščanske vere proti muhamedanstvu. In to je tudi edina velika ideja tega časa, ki je navduševala že takrat ves slovanski jug pa tudi grški, saj se je ravno radi brambe proti Turkom toliko razpravljalo o edinstvu iztočne in zapadne cerkve, ker so se nadejali ravno od edinstva največje pomoči sami grški carji in bosenski kralji. Toda razprave se niso srečno dovršile, in Turek je vzel Carigrad in Bosno.

Vse te dogodke nam je opisal Klaić v tem zvezku svoje hrvaške zgodovine. Nam se zdi, da je pisatelj le malo preobširno zasnoval zgodovino sosednih narodov, tako da se prava hrvaška zgodovina deloma izgubi v tem velikem okviru, v katerem so razvrščeni tako obsežno tako različni dogodki. Seveda so ti dogodki jako zanimivi, dasi se ne tičejo Hrvaške, saj zna Klaić pripovedati tako mikavno, da bravca zanima njegovo berilo vse do konca.

V prilogi je ocenil pisatelj na str. I.—VI. vire in pripomočke za hrvaško zgodovino te dobe, a od VI.—XVIII. strani je priobčil transkripcijo dvanajst zgodovinskih listin.

Knjigarna „Kugli i Deutsch“ je okrasila tudi ta zvezek s krasnimi ilustracijami, med katerimi je tudi dvanajst fotografsko posnetih zgodovinskih listin. Delo priporočamo vsem, ki se bavijo z jugoslovansko zgodovino; v njem bodo našli v pravi luči razsvetljeno marsikaj, kar so tuji zgodovinarji izkvarili, bodisi iz neznanja ali pa iz mržnje proti Slovanstvu.

I. Steklasa.

Ruska književnost.

Červonno-russkie otzvuki. Stihotvorenija D. N. Verguna. Lvov. „Udêlovaja tipografija.“ 1901. — To je pesniška zbirka prav posebnega slovstveno-političnega značaja. Izdal jo je „Literaturnyj kružok“ društva gališko-ruskih dijakov

„Drug“ v Lvovu. Pesnik pa je mladi urednik „Slavjanskega Vêka“, agitator za velikorusko idejo. Kakor je znano, se morajo Malorusi trdo boriti za svoj narodni obstanek. V Galiciji jih stiskajo Poljaki, a v Rusiji hočejo iz njih narediti „Velikoruse“. Med mladim naraščajem jih je mnogo, kateri gore za velikorusko misel. Izdajatelji pravijo v predgovoru k tej pesniški zbirki: „Sklenili smo izdati pesmi D. N. Verguna, da bi dokazali, da Rdeča ali Gališka Rusija ne poraja le „ukrajino-filskih“ ali „rusko-ukrajinskih“ pesnikov, ki pišejo v ševčenkovem jeziku, ampak tudi obče-ruske pesnike, kateri izlivajo svoj govor i v jeziku Puškinovem in Gogoljevem.“ Vergun je rojen Malorus, in njegovi rojaki, ki se potegujejo za samostojni razvoj malorusčine, mu ne morejo odpustiti, da je uskočil k Velikorusom. Zato tudi njegove pesmi v onih literarnih krogih, katerih središče je „Ševčenkovo društvo“, niso bile nikakor prijazno sprejete.

Pesmi same so po večini domoljubne in bojevito narodne, semtertje celo prav politične. Razdeljene so v lepo celoto. Na čelu stojé ode na velike pesnike: na Puškina, Lermontova, Dostojevskega, Dobrjanskega, Gundulića. Potem sledé pesmi, ki opevajo prirodo in čustva, ki jih vzbuja pesniku. Tu so nekatere prav lepe in prirsčne. Čudno, da imenuje pesnik (str. 30.) solnce — dihačnega Boga! Krepek in zdrav naroden duh veje v zbirki sonetov „Trizna po junosti“. Za geslo jim je dal besede Carlylove „Ja goržus¹⁾ svojim otcem — krestjaninom²⁾ — i ni za čto ne promenjal bi jeho ni za kakogo korolja“. V modroslovnih pesmih kaže Vergun preveč pesimizma. To pač ni estetično, ako preklinja svoje lastno rojstvo! Sreče ni nikjer zanj:

Vêrno, jesli ishodil by
ja za sčastjem³⁾ cêlyj svêt,
tolko pravdu⁴⁾ podkrêpil by:
tam, gdê ljudi, sčastja nêt!⁵⁾ . . .

Njegove ljubavne pesmi imajo semtertje čudne misli. Jeli res, kar peva sam o sebi?

Ja rano pal — i duh moj iznemog,
kogda jedva cvêt žizni⁶⁾ razpustilsja,
i často-často ja u ženskih nog
i proklinal i plakal i molilsja (str. 77).

Drugod pa peva o svoji „ljubavi“:

. . . Ljubov! . . . kogda-to eto slovo
zvenêlo svjato mnê i novo
a nynče⁷⁾ ja v ljubov ne vêrju
i kak drugye licemêrju . . . (str. 94).

¹⁾ Ponosen sem. — ²⁾ Kmet. — ³⁾ Sreča. —
⁴⁾ Resnica. — ⁵⁾ Ni. — ⁶⁾ Življenje. — ⁷⁾ Zdaj.

A njegove primeroma najizrazitejše pesmi so narodne in „velikoruske“.

K Dunaju, slavjane, k Dunaju,
k iskonno slavjanskemu kraju
vsê pomisli vaši nesite,
v zavêtnom ¹⁾ boju
za dolju ²⁾ svoju
vy s pomoščju bratjam spêšite (str. 133).

Zakaj ob Donavi se bo bîl odločivni boj:

Tam grjanet ³⁾ poslêdnij naš boj,
davno predrêšennyj sudboj,
v tom nami ostavlennom krajê,
i tam už stojit
i bratjev manit ⁴⁾
slavljanskaja straža Dunaja ... (str. 133).

Vergun je poln slavjanofilskih idej:

Lêt tysjačy byl vêk romanskij,
vtoruju ⁵⁾ tysjaču — germanskij,
a tretja tysjača prišla —
tut nas sudba už prizvala,
urá, naš vêk rusko-slavjanskij ...
Idet naš vêk ljubvi, dobra,
vpered-že Rus, urá, urá! (str. 128.)

Vergun je bil že v Ljubljani v javnem predavanju o Dostojevskem razvijal te ideje. V Dubrovniku pri časnikarskem sestanku je prišlo med njim in med Poljaki do ostrega besednega boja zaradi „velikorustva“. Vergun gre predaleč tudi v tem, da istoveti „slavjanstvo“ s pravoslavjem. Priznavamo seveda veliki rusčini vso njeno veljavo, a da bi se njej na korist morali umakniti manjši slovanski narodi in njih narečja, to je preveč. Sicer pa je Vergunova zbirka prijetna izjema v novodobnem pesništvu. Tu ni nič „simbolističnega“ in „dekadentnega“. Niso sicer vse ideje prave, a — veseli smo, da smo našli vsaj enega mlajšega pesnika, ki sploh pozna ideje, in ne le meglenega čustvovanja.

Dr. E. L.

Iz drugih književnosti.

Roman Sebastian Zängerle, Fürstbischof von Seckau und Administrator der Leobener Diocese 1771—1848. — Dr. P. Bonifacius Sentzer. Graz. Styria 1901. — Str. VIII + 406. Cena 9 K. — Zelo marljivo so pričeli učenjaki v sekovski škofiji preiskavati cerkveno zgodovino svojega ozemlja. Zadnja leta je izšlo več lepih spisov v tem oziru, zlasti so znameniti življenjepisi najdelavnejših škofov Brennerja, Zwergerja in Zängerla, ki so vsi sestavljeni temeljito in obširno.

¹⁾ Posvečen po izročilu. — ²⁾ Usoda. — ³⁾ Grometi. — ⁴⁾ Vabiti. — ⁵⁾ Drugi.

Motili bi se pa, misleč, da so ti življenjepisi res le opisi dotičnih, čeprav zanimivih oseb; ne, ti opisi segajo dalje in nam slikajo vso dobo, v kateri so živeli ti delavni možje. Vse politično in versko gibanje stopi pred naše oči; v sredi pa stoji oseba, ki daje času svoj znak, ki vzgaja duhove in jih vodi v boj proti zlobi in verski ne-skrbnosti.

Kako zanimivo slika dr. Sentzer Zängerlovo življenje! Kako krepko postavi svojega junaka v živi tok! Njegovo mišljenje in delovanje kaže v dramatični živahnosti, bodisi da junak zmaguje, bodisi da se mora zadovoljiti z neodločeno bitko, a premirja ali celó bega ne pozna.

Zängerla so krstili l. 1771. v Oberkirchbergu na Švabskem, pol ure daleč od gradu, kjer je bila rojena okt. l. 1160 znana Ida Togenburška. V enajstem letu vstopi v samostansko šolo oo benediktincev v Wiblingenu, dovrši v 17. letu šest-razredno gimnazijo in vstopi v ondotni samostan. L. 1803. ga pošlje opat za profesorja na vseučilišče v Solnogradu, kjer so benediktinci preskrbovali učne moči.

Začeli so se pa žalostni časi za benediktince, kakor tudi za druge redovnike. S sekularizacijo so izgubili večinoma svoje samostane in šole. Tudi Wiblingen je bil med njimi, Zängerle je odšel kot profesor l. 1807. v Krakov, l. 1811. v Prago in l. 1813. na Dunaj. L. 1821. so ga izvolili za stolnega kanonika pri sv. Štefanu na Dunaju, in l. 1824. se preseli v Gradec kot knezoškof sekovski in upravitelj leobenske škofije. Kot škof se po pravici imenuje reformator.

Po jožefinskih zakonih oslabiljeno cerkveno življenje je potrebovalo krepkega moža. Tak je bil knezoškof Zängerle. Takoj ob svojem nastopu je pričel boj proti necerkvenemu življenju in krivim naukom. V svojih pastirskih pismih je navduševal duhovnike in vernike za sveto stvar; neumorno je obiskaval svoji skrbi izročene župnije in odpravljaj napake; skrbel je za boljši pouk v ljudskih šolah in za splošno cerkveno življenje.

Da bi duhovnike bolj navdušil in jim dal lep zgled, pokliče v svojo škofijo redemptoriste, jezuite, karmelite in karmeličanke, ustanovi samostan usmiljenih in šolskih sestrâ in vpelje sestre presvetege Srca Jezusovega.

Ker so se zalezle vsled jožefinskih naredb ne-rednosti tudi v samostane, ni miroval škof preje, dokler jih ni zopet cerkveno uredil. Gledal je pa tudi v prihodnjost. Da bi se pravi katoliški duh ohranil in razširil, mu je bilo treba tudi mladih, čilih moči. Zato osnuje sam in s pomočjo c. k. dvornega kapelana Sebastiana Joba deško seme-nišče v Gradcu.

Koliko se je bojeval za cerkvene ukaze v zakonskih določbah, za objavo odpustkov, zboljšanje